

MUHASEBE EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN MAKYAVELİST KİŞİLİK DÜZEYİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ*

Dr. Öğr. Üyesi Neriman YALÇIN**

Betül ÇETİN***

Amprık Araştırma
(Empirical Research)

Muhasebe ve Finans
Araştırmaları Dergisi
Haziran 2020; 2 (1): 1-21

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Yalçın N., Çetin, B. (2020). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Makyavelist Kişilik Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği. *Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*. 2(1), 1-21.

ÖZ

Yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren yaşanan finansal skandallar, dünyanın dikkatini muhasebe ve denetim meslek mensuplarının meslek etiği konusundaki eğilimleri üzerine çekmiştir. Bu kapsamda, kurumlarda yer alan bireylerin kişisel eğilimlerinin mesleki davranışlarına da yansıtacağı düşüncesiyle, kurumlarda meslek ahlakı, meslek etiği gibi standart prosedürler üretilmeye başlanmıştır. Yasal prosedürlerin geçerliliğine ışık tutmak amacıyla, akademik çevrelerce muhasebe mesleği mensuplarının etik dışı davranışları ve kişilik özellikleri birçok çalışmaya konu olmuştur. Makyavelizm ise, başarıya götüren her yol mubahtır, anlayışıyla incelenmesi gereken kişilik özelliklerinin başında gelmektedir.

Meslek elemanlarının yanı sıra, bugünün üniversite öğrencileri gelecekte seçecekleri meslek grupları için öncül veri kaynağı olarak kabul edilirler. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı: potansiyel muhasebe meslek mensubu adayları olan ve muhasebe alan derslerini görmekte olan üniversite öğrencilerinin makyavelist kişilik düzeylerinin incelenmesi ve bu düzeylerin bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılmasıdır. Bu amaçla, 3568 sayılı Muhasebe Meslek Yasası'na göre muhasebe meslek mensubu olabilmek için sayılan birimlerde eğitim gören Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi öğrencilerinin makyavelist kişilik düzeyleri Mach IV ölçeğinin yer aldığı bir anket formu aracılığı ile ölçülmüştür.

Araştırma bulguları, araştırmaya katılan yükseköğretim öğrencilerinden kadın katılımcıların (beklenenin aksine), erkek katılımcılardan; ön lisans öğrencilerinin, lisans öğrencilerinden; üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, bir ve ikinci sınıf öğrencilerinden; muhasebe bilgisine daha uzun zamandır aşına olan öğrencilerin, muhasebe bilgisi ile yükseköğretimde tanışmış öğrencilerden; kayıtlı olduğu bölümden memnun olmayan

* Makalenin gönderim tarihi: 23.03.2020; Kabul tarihi: 01.05.2020, iThenticate benzerlik oranı %14.

** Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Kadirli Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, nerimanyalcin@osmaniye.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2196-4779

***Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, betulcetin5896@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8513-7406

öğrencilerin, memnun olan öğrencilerden ve son olarak muhasebe ile ilgili bir meslek seçmek konusunda olumsuz yönde tercih belirten öğrencilerin, olumlu tercih belirten öğrencilere göre daha yüksek düzeyde Makyavelist kişilik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Etik, Makyavelizm, Muhasebe eğitimi.

JEL Kodları: M1, M4.

A RESEARCH ON MACHIAVELLIAN PERSONALITY LEVEL OF THE ACCOUNTING STUDENTS: OSMANIYE KORKUT ATA UNIVERSITY CASE

ABSTRACT

Financial scandals as from the earliest 21st century have turned the attention of the world to the tendencies of accounting and auditing professionals about business ethics. In this regard, standard procedures such as work ethic and occupational ethics have been generated in organizations by the thought that the personal tendencies of persons in related organizations reflect their professional behavior. Unethical behaviors and personal characteristics of accountants have been subjected to many studies by the academic circles to offer an insight into the validity of the legal procedures. Machiavellianism is one of the primary personal characteristics that need to be analyzed by the mentality of 'every way that leads to success is permissible'.

Besides the members of the profession, university students are accepted as the initial data source for the occupational groups that they will choose in the future. This study aimed to scrutinize the Machiavellian personality level of university students who are the potential accountant candidates; we also tested whether these levels vary by some of the demographic variables. For this purpose, the Machiavellian personality levels of students of Osmaniye Korkut Ata University who study to be a member of the accounting profession based on 3568 numbered Accounting Professional Law were measured by a questionnaire form including Mach IV scale.

For research findings; female participants (contrary to expectations) from among higher education students have a higher level of Machiavelist personality characteristics compared to male participants; associate students have a higher level of Machiavelist personality characteristics compared to undergraduates; Machiavelist personality characteristics of students who are at third and fourth-year students are at a higher level compared to the freshman and sophomores; students who are familiar to accounting knowledge for a longer time have a higher level of Machiavelist personality characteristics more than students who just met with accounting in university; students who are happy about their department have a higher level of Machiavelist personality characteristics compared to students who are not happy about the department; finally, the students who express a negative preference toward choosing a profession about accounting have a higher level of Machiavelist personality characteristics compared to students who express a positive preference toward choosing a profession about accounting.

Keywords: Ethics, Machiavellianism, Accounting education.

JEL Codes: M1, M4

1. GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyıl, örgütlerin iş ahlakına uygun davranmayan bireylerinin neden olduğu yolsuzluklar ve Enron, Worldcom gibi büyük ölçekli finansal skandallar ile başlamıştır. Çeşitli çevrelerce söz konusu finansal skandalların, görevlerini yerine getirmeyen ve/veya görevini kötüye kullanan muhasebe ve denetim meslek mensuplarından kaynaklandığına dair görüşler ileri sürülmüştür. Bu durum, muhasebenin dirençlerinin, zayıflıklarının ortadan kaldırılması için yeni modeller ortaya konması ihtiyacını doğurmuştur (Elmacı ve Tutkavul, 2017, s. 133).

Yaşanan olumsuzluklar; işletmeleri, akademik çevreleri ve düzenleyici kuruluşları; sürdürülebilirlik ve karlılık amaçlarıyla, bireylerin “başarma”, “asla başarısız olmama” baskısından doğan davranışların neden olacağı olumsuz sonuçların en aza indirilmesi için bireylerin değer yargıları hakkında düşünmeye sevk etmiştir. Etik; toplumların yozlaşmasının ve bireylerin yolsuzluk eğilimlerinin engellenmesi için pozitif ve önleyici kurallar bütünü ve meslek etiği ise belirli bir meslekte uyulması gereken kurallar bütünü olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede, çalışanların mesleki davranışları etik aracılığı ile incelenerek yaşanan finansal skandalların, yolsuzlukların nedenleri açıklanmaya çalışılmaktadır.

Mesleki etik ve mesleki davranış eğilimleri üzerinde yapılan araştırmalar ile; bireylerin değer yargılarının ve etik eğilimlerinin ölçülmesi amacıyla bilimsel çevreler tarafından çeşitli etik değer belirleyici ölçekler ortaya konmuştur. On altıncı yüzyılda, Nicolo Machiavelli tarafından ortaya atılan *Makyavelizm* kavramı, *kişisel çıkarlar elde etmek için başkalarını aldatma ve yanıltma eğilimini ifade etmektedir*. 1970 yılında Christie ve Geis, Machiavelli'nin Makyavelizm kavramı hakkında bir dizi sosyolojik araştırma sonucunda, bireylerin Makyavelizm düzeylerini gösteren bir profil oluşturmuştur. Söz konusu profil bugün Mach IV olarak isimlendirilmiş olup; 2.000'den fazla alıntı yapılan, öğrenci, topluluk ve iş hayatı örnekleri arasındaki manipülatif eğilimleri incelemede değerli olduğu kanıtlanmış bir ölçek olarak bugün halen bilimsel araştırmalarda kullanılmaktadır (Jones ve Paulhus; 2009, s. 94). Ölçeğe göre, Makyavelizm düzeyleri yüksek tahmin edilen bireyler; kişisel hedeflere ulaşmak için ahlaki normları görmezden gelmeyi tercih eden kişiler olarak tanımlanırlar (Roodpooshti vd, 2012, s. 10576; Christie ve Geis, 1970). Mach IV ölçeğine göre, yüksek makyavelist özellik taşıyan çalışanların manipülatif ve ekonomik olarak fırsatçı, işlerinden/ kariyerlerinden memnun olmayan, gruplardan çekilmeye eğilimli, kusurlara yatkın ve liderlik pozisyonlarında başkalarına saygılı olma ihtimalleri düşük bireyler olarak kabul edilir (Dahling vd., 2009, s. 223). Yine yüksek Makyavelizm seviyesine sahip bireylerin etik olmayan davranışları daha fazla kabul etme eğilimi gösterdiği ve daha az etik davranma olasılığının daha yüksek olduğu varsayılır (Dalton ve Radtke, 2013, s. 153-154). Çünkü Makyavelizmde temel fikir, ilke ve kurallardan çok amaca uygun değer ve

davranışların doğru kabul edilmesi ve bireyin çıkarları söz konusu olduğunda ahlaki noktaların görmezden gelinmesi üzerinedir (Kessler vd. 2010, s. 1871; Christie ve Geis, 1970). Bu kapsamda etik ve Makyavelizm kavramları birbiri ile ilişkili iki kavram olarak düşünülmektedir.

Literatürde çeşitli Makyavelizm ölçeklerini kullanarak bireylerin etik davranış düzeylerinin ölçüldüğü çalışmalar ise gitgide yaygınlaşmaktadır (Wakfield, 2008; Güney ve Mandacı, 2009; Roodpooshti, Nikoomaram ve Mahfoozi, 2012; Dalton ve Radtke, 2013; Tuna ve Yeşiltaş, 2013; Kara, 2016; Kutluk ve Çavuşoğlu, 2018). Mevcut araştırmalar, Makyavelizmin kuruluşlar için önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir (Dahling vd., 2009, s. 224). Etik yönetimin ve işyerinde güvenin önemini vurgulayan son araştırmalarda, Makyavelizmin yönetim çalışmaları için bir ilgi alanı olması gerektiği ileri sürülmektedir (Dahling vd. 2009, s. 225).

Muhasebe ve denetim mesleği mensuplarından, muhasebenin en önemli temel ilkesi sosyal sorumluluk gereği davranmak ve toplum çıkarlarını korumakla yükümlü olduklarından; bu kişilerin yüksek mesleki ahlak seviyesine sahip olmaları beklenmektedir. Ayrıca, muhasebe mesleğinin belirleyicileri, eğitim, deneyim ve kültür bileşenlerinden oluşmaktadır (Elmacı ve Tutkavul, 2017, s. 134). Muhasebe meslek mensuplarının aldıkları eğitimler, meslek mensubu olarak gösterecekleri davranış biçimleri, eğilimler için yönlendirici ve önemlidir. Dolayısıyla, bugünün öğrencileri, gelecekte seçecekleri meslek ve kariyer alanları için öncül veri kaynağı olarak kabul edilirler.

Bu kapsamda bu çalışmanın amacı; potansiyel muhasebe meslek mensubu adayları olan üniversite öğrencilerinin makyavelist kişilik düzeylerinin belirlenmesi suretiyle; gelecekte muhasebe meslek elemanı olması muhtemel kişilerin makyavelist eğilimlerinin araştırılmasıdır. Bu amaçla, 3568 sayılı Muhasebe Meslek Yasası'na göre muhasebe meslek mensubu olabilmek için sayılan birimlerde muhasebe eğitimi gören Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi öğrencilerinin makyavelist kişilik düzeyleri Mach IV ölçeği ile ölçülmüştür. Çalışmanın girişi takip eden kısımda kavramsal çerçeve ve literatür araştırması, sonraki kısımlarında araştırma yöntemi ve bulguları yer alırken, son kısımda ise araştırmanın sonuçları özetlenmiştir.

2.LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Makyavelizm hakkında kavramsal çerçevenin anlaşılabilmesi için, uluslararası ve ulusal literatür; bireylerin Makyavelizm düzeylerinin tespitinde kullanılan ölçek bakımından sınıflandırılmış olup, bu araştırmanın amacı kapsamında söz konusu çalışmalardan Makyavelizm düzeyinin ölçümünde Mach IV ölçeği kullanılan çalışmalar seçilerek aşağıda özetlenmiştir.

Wakefield (2008), Makyavelist kişilik ile muhasebecilerin demografik özellikleri, iş tatmini, kariyer tatmini ve etik ideolojisi arasındaki

ilişkileri tespit edebilmek amacıyla, ismi açıklanmayan büyük bir üniversitenin muhasebe bölümünden mezun olmuş 198 birey üzerinde Mach IV ölçeği uygulamıştır. Çalışmanın sonuçları; Makyavelist kişiliğin muhasebe mesleğinde başarı elde etmek için gerekli olmadığını ve etik standartların getirilmesinin idealizm ile karakterize edilen bir meslekte yüksek düzeyde bir bütünlük sağlaması gerektiğini ortaya koymuştur. Ayrıca çalışma bulguları, Makyavelist kişilik düzeyinin cinsiyet, yaş, gelir ve pozisyon demografik özelliklerinin yanı sıra iş ve kariyer tatmini ile istatistiki olarak ilişkili olmadığını ortaya koymuştur.

Güney ve Mandacı (2009), Makyavelizm ve etik algısı arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla Ankara’da faaliyet gösteren bankaların pazarlama ve satış personelinin oluştuğu 230 kişiye Makyavelizm için Mach IV ve etik algısı için Dawson ölçeği uygulamıştır. Çalışmanın sonuçları, bireylerin Makyavelizm düzeyleri ile etik algılama düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ortaya koymuş olup, satış kaygısı taşıyan ve satış hedefleri büyüyen banka pazarlama personelinin, satış yapmak adına Makyavelist eğilimlerinde artış ve etik algı düzeylerinde azalış olduğunu tespit etmiştir.

Roodpooshti, Nikoomaram ve Mahfoozi (2012), İran’da muhasebecilerin Makyavelist kişilik düzeylerinin araştırılması ve iş tatmini ile Makyavelizm arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmada 334 muhasebe meslek mensubu üzerinde Mach IV ve Ethics Position Questionnaire (EPQ) ölçekleri uygulamıştır. Çalışmanın bulgularına göre, muhasebecilerin Makyavelizm ortalaması 92,1 olarak hesaplanmış olup bu sonuç yazarlar tarafından, İranlı muhasebecilerin Makyavelizm değerlerinin düşük olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Dalton ve Radtke (2013), Makyavelizmin; yolsuzlukları bildirme eğilimi ve kurumların etik ortamları üzerinde etkisini araştırdığı çalışmada 116 lisansüstü öğrenci üzerinde Mach IV ölçeği uygulamıştır. Elde edilen sonuçlar; Makyavelizmin yolsuzlukları ihbar etme ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu, öte yandan zayıf bir etik ortama kıyasla güçlü bir etik ortamın, Makyavelizm skorları daha yüksek bireylerin yolsuzlukları ihbar etme niyetlerini giderek daha fazla artırdığını göstermiştir.

Kara (2016), yönetici olmak isteyen öğrenciler üzerinde Makyavelist değerlerin etkisini belirlemek amacıyla Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO’da eğitim gören 448 öğrenciye Mach IV ölçeği uygulamıştır. Çalışmada Mach IV ölçeğinin Makyavelist değerlerden oluşan on ifadesi kullanılmış olup; araştırmada söz konusu bu on maddelik değerler listesi ile ankete katılan tüm öğrencilerin ayrı ayrı bireysel puanları (Makyavelizm skorları) hesaplanmıştır. Çalışmanın sonuçları ankete katılan öğrencilerin Makyavelizm skorlarının aritmetik ortalamasını 3,18 olduğunu ortaya koymuş olup; bu değer katılımcıların makyavelist değerlerinin “orta

düzeyde” olduğu ve gelecekteki yönetici adaylarının değerleri üzerinde Makyavelist değerlerin pek etkili olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Ülbeği (2016), Mach IV ölçeğinin Türkiye’de uygulanabilirlik ve geçerliliğini ortaya koymak amacıyla Adana ilinde 458 katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmasında; Makyavelizm ölçeğinin istatistiki olarak Türkiye’de güvenilir ve geçerli bir şekilde uygulanabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Sungur (2017), siyasal bilgiler eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin Makyavelist eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla 394 öğrenci üzerinde Mach IV ölçeği uygulamıştır. Çalışmada, öğrencilerin makyavelist değer skorlarının cinsiyet ve sınıf değişkenleri bakımından farklılık gösterdiği; erkeklerin kadınlara göre ve üst sınıflarda okuyanların bir alt sınıftakilere oranla daha Makyavelist değerlere sahip oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Çavuşoğlu ve Kutluk (2018), makyavelist kişilik skorunun demografik özellikler ve etik eğilimlerle ilişkisinin incelenmesi amacıyla Akdeniz Üniversitesi işletme ve maliye bölümlerinde okuyan muhasebe denetimi dersi almış 110 öğrenci üzerinde Mach IV ölçeğini uygulamış olup, etik eğilimlerin tespiti için ölçek kullanmaksızın etik eğilimi temsil edebilecek sorular sormuştur. Söz konusu çalışmanın sonuçları, öğrencilerin bölüm farklılıklarının ve demografik özelliklerinin Makyavelist kişilik skorlarını etkilediğini göstermiştir. Ayrıca çalışmada, Makyavelizmin dört alt boyutu bakımından; öğrencilerin skorlarının yüksekte düşüğe doğru, “statü arzusu- kontrol arzusu – diğerlerine güvensizlik ve ahlaki yoksunluk” şeklinde sıralandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Uçkun, Üzüm ve Seçkin (2018), narsist kişiliğin Makyavelist davranışlara etkisini incelemek amacıyla Kocaeli Üniversitesi Özel Güvenlik ve Koruma Programında öğrenim gören 198 öğrenci üzerinde narsist hayranlık ve rekabet ölçeği ile birlikte Mach IV ölçeğini uygulamıştır. Çalışmanın sonuçları genel olarak narsist kişilik ile Makyavelist kişilik arasında pozitif yönlü bir ilişki ortaya koymuş olup; özel güvenlik ve koruma programı öğrencilerinin narsist kişilik düzeyi arttıkça Makyavelist kişilik düzeyinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca çalışmanın Makyavelizm ölçeği ile ilgili istatistiki sonuçları, Makyavelist kişilik düzeyinin demografik özelliklere göre farklılaştığını ortaya koymuştur.

3. ARAŞTIRMA

Çalışma amacı kapsamında; 3568 sayılı Muhasebe Meslek Yasası’na göre muhasebe meslek mensubu olabilmek için sayılan birimlerde muhasebe eğitimi gören Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi öğrencilerinin makyavelist kişilik düzeyleri Mach IV ölçeği ile ölçülmüştür.

3.1. Araştırmanın Amacı

Muhasebe meslek mensupları, yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren yaşanan finansal skandalların baş aktörlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Ortaya çıkan hatalı/ hileli finansal raporlar; muhasebe meslek ve denetim meslek mensuplarının işlerini yaparken yeterince özen göstermedikleri, bireysel veya şirket çıkarlarını korumak amacıyla hileli usullere başvurdukları gibi iddiaların ortaya atılmasına neden olmuştur. Söz konusu iddialar, muhasebe meslek mensuplarının etik ve ahlaki davranışları hakkında daha fazla araştırma yapılmasına yol açmıştır. Bu kapsamda muhasebe mesleğinde etik, meslek ahlakı, doğru mesleki davranışlar başlıkları altında yapılan araştırma konularından biri de Makyavelizm olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmanın konusu muhasebe meslek alanı için potansiyel meslek elemanı adayları olarak kabul edilen üniversite öğrencilerin makyavelist kişilik düzeylerinin incelenmesi ve bu düzeylerin bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılmasıdır.

3.2. Araştırmanın Kısıtları

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 451 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiş olan bu çalışmanın bulgu ve sonuçları geneli temsil etmemektedir. Söz konusu üniversitenin coğrafi konumu, teknik ve sosyal imkânları, öğrenci profili (gelir düzeyi, aile geçmişi, mezun oldukları ortaöğretim kurumları vb.), öğrencilerin derslere devam etme yoğunluğu, öğretim üyelerinin sayıca yeterliliği, muhasebe alan derslerinin etkinliği ve verimliliği gibi farklı dinamikler farklı örneklemelerde elde edilecek bulgu ve sonuçları da farklılaştıracaktır. Diğer yandan makyavelist kişilik özelliklerinin ölçümünde bu çalışmada kullanılan Mach IV ölçeğinin mevcut dört faktöründen bir veya birkaçı ile veya tamamen başka Makyavelizm ölçekleri ile yapılacak araştırmalarda elde edilecek bulgular farklılık gösterebilir.

Ayrıca, gelecekte muhasebe mesleğini tercih edip etmeyecekleri hakkındaki cevapların şu an içinde buldukları durumda aldıkları kararı yansıtması ve bu kararın zaman içinde değişebilme ihtimali araştırmanın bir diğer kısıtını ifade etmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Potansiyel muhasebe meslek mensubu adaylarının makyavelist kişilik düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada; 3568 sayılı Muhasebe Meslek Yasası'na göre muhasebe meslek mensubu olabilmek için sayılan birimlerde eğitim gören Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi öğrencileri üzerinde anket araştırması yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin

makyavelist kişilik düzeylerinin ölçülmesi amacıyla Mach IV ölçeğinde yer alan 16 soru ve demografik bilgilerinin edinilebilmesi amacıyla 10 soru olmak üzere toplam 26 sorudan oluşan anket formu oluşturularak, araştırma verileri toplanmıştır.

3.4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın ana kütlesi Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde 3568 sayılı yasada muhasebe meslek mensubu olabilmek için sayılan lisans ve yüksek lisans eğitim birimlerinde ve bu eğitim birimlerinde lisans tamamlama imkânı sunulan ön lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma örnekleme Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde, 2019-2020 güz döneminde öğrenim görmekte olan; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Uluslararası İlişkiler, Yönetim Bilişim Sistemleri), Osmaniye Meslek Yüksekokulu (İşletme ve Muhasebe), Kadirli Meslek Yüksekokulu (Muhasebe ve Vergi Uygulamaları), Bahçe Meslek Yüksekokulu (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık) öğrencilerinden basit tesadüfi yöntem ile seçilmiştir.

Söz konusu bölümlerde öğrenim görmekte olan toplam öğrenci sayısı 2.118'dir. Ancak öğrencilerin tamamına ulaşılması güçlüğü nedeniyle örneklem seçimi suretiyle; çalışmanın örneklem büyüklüğü, evrendeki birey sayısının belli olduğu durumlarda yaygın olarak kullanılan formülle¹ hesaplanmıştır.

Formüle göre, %95 güven aralığında evreni temsil edebilecek asgari örneklem büyüklüğü 326 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada basit tesadüfi teknik kullanılarak seçilen örneklemde söz konusu bölümlerde eğitim gören öğrencilere uygulanan anket sonucunda; eksik cevaplanan, aynı soruya birden fazla cevap veren anket formları ayıklandıktan sonra 451 geçerli anket formu elde edilmiştir.

3.5. Araştırma Ölçeği

Literatürde bireylerin makyavelist kişilik özelliklerinin ölçümünde önceki çalışmalarda yaygın olarak Christie ve Geis (1970) tarafından geliştirilen Mach IV ölçeğin kullanıldığı, ancak Dahling vd. (2009) tarafından ölçeğin faktör yapısındaki belirsizliklerin giderilmesi amacıyla tekrar araştırma yapılarak güncellenen versiyonun orijinali ile birlikte yaygın şekilde kullanılmaya devam ettiği görülmektedir (Wakefield, 2009; Güney ve Mandacı, 2009; Roodpooshti vd. 2012; Kara, 2016; Sungur, 2017; Uçkun vd., 2018; Güven, 2019).

¹ Formül hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Bal, H. (2001), Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri, s.31.

Mach IV ölçeği; ahlaki yoksunluk, diğerlerine güvensizlik, statü arzusu ve kontrol arzusu olmak üzere dört alt boyuttan ve 16 sorudan oluşmaktadır. Söz konusu alt boyutlardan birincisi, *ahlaki yoksunluk*, bireyin karar aşamasındayken gösterdiği ahlaki esnekliği ifade ederken, ikinci alt boyut, *diğerlerine güvensizlik*, bireyin kendinden başkasına itimatsız oluşu ve herkesten şüphe duymasını ifade etmektedir. Üçüncü alt boyut, *statü arzusu*, zenginlik, güç ve mevki gibi hedefleri takip etme arzusunu ifade ederken, dördüncü alt boyut, *kontrol arzusu* ise bireyin başkalarını tehdit olarak görmesi ve kişiler üzerinde tahakküm kurma isteğini ifade etmektedir (Dahling vd., 2009).

Mach IV ölçeği aracılığıyla öncelikle her bir öğrenci için bireysel puan (Mach skoru) hesaplanmıştır. Daha sonra öğrencilerin verdikleri cevaplar, ölçeğin alt boyutları olan ahlaki yoksunluk, diğerlerine güvensizlik, statü arzusu ve kontrol arzusu boyutları için ayrı ayrı ve toplam olmak üzere, aritmetik ortalamalar alınarak incelenmiştir.

Anket formunda, Mach IV ölçeğinin ardından son bölümde, 10 maddeden oluşan demografik sorular yer almaktadır. Öğrencilerin, cinsiyet gibi demografik bilgilerini temsil eden sorular yanında; *mezun oldukları ortaöğretim kurumunun mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumu olup olmadığı; öğrencilerin daha önce etik eğitimi alıp almadıkları; daha önce staj yapıp yapmadıkları; herhangi bir iş yerinde çalışıp çalışmadıkları; muhasebe dersi ile ilk kez hangi eğitim basamağında karşılaştıkları; gelecekteki kariyer planları arasında muhasebe mesleğinin yer alıp almadığı* gibi ayırt edici sorular yer almaktadır. Söz konusu soruların literatürde karşılaşılan cinsiyet, öğrenim görülen sınıf gibi demografik değişkenlerle sınırlandırılmış analizleri genişleterek literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacı kapsamında aşağıdaki hipotezler geliştirilerek, araştırılmıştır:

H1:Cinsiyet ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır..

H2:Mezun olunan ortaöğretim kurumu ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H3:Öğrenim görülen eğitim birimi ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H4:Öğrenim görülen sınıf ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H5: Staj yapmış olma durumu ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H6: Bir işte çalışmış olma durumu ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H7: Etik hakkında eğitim almış olmak ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H8: Öğrenim görülen bölümden memnuniyet ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H9:Gelecekte kariyer tercihinin muhasebe alanında olması ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

H10: İlk kez muhasebe dersi alınan eğitim birimi ile makyavelist kişilik düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

Yukarıda sayılan hipotezlerin test edilmesi amacıyla gerçekleştirilen analizlerin bulguları takip eden kısımda yer almaktadır.

4. BULGULAR

4.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan anketin güvenilirliğini test etmek amacıyla, Mach IV ölçeğinin alt boyutları (ahlaki yoksunluk, kontrol arzusu, statü arzusu ve diğerlerine güvensizlik) üzerinde güvenilirlik testi gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alpha yöntemi ile gerçekleştirilen test sonucunda, ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,859 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha testi sonucunun $0.80 < R^2 < 1.00$ ise yüksek güvenilirliğe sahip olduğu yaklaşımlar mevcuttur (Kalaycı, 2016, s. 405). Bu varsayımaya dayanarak Cronbach Alpha katsayısının yüksek güvenilirlikte olduğu gözlemlenmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak için açımlayıcı faktör analizi uygulaması yapılmıştır. Yapılan Barlett küresellik testi sonucunda p değeri 0,002 olarak bulunmuş ve ($p < 0.05$)'den dolayı faktör analizine alınan değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Yapılan test sonucunda Kaiser Meyer Olkin değeri ($KMO=0.889 > 0,60$) olarak bulunmuş ve örneklem büyüklüğünün açıklayıcı faktör analizi için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Faktör analizi uygulamasında döndürme yöntemi olarak "Varimax" seçilmiş olup; faktör analizi sonucunda değişkenler, toplam açıklanan varyansı %81 olan 4 faktör altında toplanmıştır. Güvenirliğine ilişkin bulunan Alpha ve açıklanan varyans değerine göre Mach IV ölçeğinin, bu araştırma için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin normallik dağılımı hakkında ise, analitik normallik testlerinden Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılarak karar verilmiştir. Araştırma verilerinin Skewness değeri -1.106 ile 0.400 arasında Kurtosis değeri ise 0.96 ile 0.93 arasında değiştiği gözlenmiştir. Kurtosis ve Skewness değerlerinin -1.5 ile +1,5 arasında olduklarında dağılımların normal varyansta

olduğu varsayıldığından, hipotezlerin test edilmesinde parametrik yöntemler tercih edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

4.2. Tanımlayıcı İstatistikler ve Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo-1’de görülmektedir. Buna göre; araştırmaya katılan toplam öğrenci sayısı 451’dir. Katılımcılar, cinsiyet değişkenine göre 230’u (%51) kadın, 221’i (%49) erkek; mezun oldukları ortaöğretim kurumu değişkenine göre 73’ü (%16,19) meslek lisesi, 378’i (%83,81) diğer liselerden mezun olan; öğrenim görmekte oldukları eğitim birimine göre 168’i (%37,3) ön lisans, 255’i (%56,5) lisans, 28’i (%6,2) yüksek lisans ve son olarak öğrenim görmekte oldukları sınıf değişkenine göre, 192’si (%42,6) birinci sınıf, 126’sı (%27,9) ikinci sınıf, 61’i (%13,5) üçüncü sınıf, 72’si (%16) dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

S.N	Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde
1	Cinsiyet	Kadın	230	51
		Erkek	221	49
2	Mezun olunan ortaöğretim kurumu	Meslek Lis.	73	16,19
		Diğ. Lis.	378	83,81
3	Öğrenim görmekte olunan eğitim birimi	Ön lisans	168	37,3
		Lisans	255	56,5
		Y. Lisans	28	6,2
4	Öğrenim görülen sınıf	1.Sınıf	192	42,6
		2.Sınıf	126	27,9
		3.Sınıf	61	13,5
		4.Sınıf	72	16
5	Staj yapma durumu	Evet	212	47
		Hayır	239	53
6	Herhangi bir işte çalışma durumu	Evet	308	68,3
		Hayır	143	31,7
7	Etik eğitimi alma durumu	Evet	411	91,1
		Hayır	40	8,9
8	Eğitim görmekte olunan bölümden memnuniyet durumu	Evet	290	64,3
		Hayır	161	35,7
9	Muhasebe mesleğini tercih edip etmeme durumu	Evet	292	64,7
		Hayır	159	35,3
10	İlk Muhasebe eğitimi alınan eğitim basamağı	Lise	73	16,19
		Ön lisans	160	35,48
		Lisans	216	47,89
		Y. Lisans	2	0,44

Ayrıca katılımcılar daha önce staj yapma değişkenine göre 212’si (%47) staj yapmış, 239’u (%53) staj yapmamış; herhangi bir işte çalışmış olma değişkenine göre 308’i (%68,3) bir işte çalışmış, 143’ü (31,7) herhangi bir işte çalışmamış; etik/meslek etiği/meslek ahlakı hakkında eğitim alma değişkenine göre 411’i (%91,1) eğitim almış, 40’ı (8,9) eğitim almamış; öğrencisi oldukları bölümden memnuniyet değişkenine göre 290’ı (64,3)

mevcut bölümünden memnun, 161'i (%35,7) bölümünden memnun değil; gelecekte kariyer tercihlerini muhasebe mesleği alanında tercih etme değişkenine göre 292'si (64,7) muhasebe alanında bir mesleği tercih etmeyi düşünenler, 159'u (%35,3) muhasebe alanın bir mesleği tercih etmeyi düşünmeyenler ve son olarak da ortaöğretimi de göz önünde bulundurarak ilk kez "muhasebe" eğitimi alınan eğitim basamağı değişkenine göre 73'ü (%16,19) lise, 160'ı (%35,48) ön lisans, 216'sı (%47,89), 2'si (%0,44) yüksek lisans eğitim basamağında muhasebe dersi almış, şeklinde dağılım göstermektedir.

Araştırmaya katılan 451 öğrenciden elde edilen veriler doğrultusunda, öncelikle öğrencilerin bireysel olarak Makyavelizm puanları hesaplanmıştır. Öğrencilerin Mach IV ölçeğinin önermelerine verdikleri cevapları puanlanarak toplanmış ve her öğrenci için ayrı ayrı Makyavelizm puanı hesaplanmıştır. Puanlar hesaplanırken, her bir soruya verilen cevabın rakamsal karşılığı (1-5) toplandıktan sonra, Wakefield (2008) ve Roodpooshti vd. (2012) örneğindeki gibi sabit (20) sayısı eklenmiştir. Böylece en düşük skor 36 ve en yüksek skor 100 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu puanlamanın aritmetik ortalaması 68 olarak tespit edilmiş olup, bu değer altında kalan kişiler düşük Makyavelizm ve bu değer üzerindeki kişiler daha yüksek Makyavelizm derecesine sahip kabul edilmiştir. Hesaplanan skorlar daha sonra araştırmanın hipotezlerinin test edilmesine yardımcı olması amacıyla, aritmetik ortalamaları alınmak suretiyle her bir değişken grubu için sınıflandırılmıştır.

Tablo-2'de görüldüğü üzere, ankete katılan kadın bireylerin Makyavelizm puanlarının aritmetik ortalaması erkek katılımcılarından daha yüksek bir değere sahiptir. Bu sonuç daha önceki araştırmaların (Örn: Wakefield, 2008 ve Kara, 2016) aksine, Makyavelizm puan analizi açısından, kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek Makyavelist kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Diğer demografik değişkenler ile Makyavelizm puanları birlikte değerlendirildiğinde ise; öğrenim görülen eğitim birimi açısından ön lisans öğrencilerinin lisans ve lisansüstü öğrencilerine göre; 3 ve 4. sınıfların 1. ve 2. sınıflara göre; staj yapmış öğrencilerin staj yapmayanlara göre; etik eğitimi almamış öğrencilerin almış olanlara göre; eğitim aldığı bölümden memnun olmayan öğrencilerin olan öğrencilere göre; muhasebe mesleğini tercih etmeyi düşünmeyen öğrenciler düşünenlere göre; ilk kez eğitimini ön lisans öğretimi sırasında gören öğrencilerin diğer eğitim basamaklarında muhasebe dersi alan öğrencilere göre daha yüksek Makyavelist kişilik özelliklerine sahip oldukları gözlenmektedir.

Diğer taraftan tüm katılımcıların Makyavelizm puan aritmetik ortalaması 76,45 olarak tespit edilmiş olup, bu değer, çalışmanın ortalama Makyavelizm puanı olarak tespit ettiği 68 puanın üzerinde gözlenmiştir. Bu değer daha önce öğrenciler üzerinde yapılmış araştırmalarda ortalamasının

altında bir Makyavelizm puan bulgusuna ulaşan Christie ve Geis (1970) ve orta düzeyde Makyavelizm puan bulgusuna ulaşan Kara (2016) çalışmalarının aksine bir bulgudur. Makyavelizm ile ilgili testlerde arzu edilen düşük puanlara ulaşılmasıdır. Skor yükseldikçe toplumun etik değerlerden uzaklaştığı varsayılmaktadır.

Tablo-2: Makyavelizm Puan Aritmetik Ortalama İstatistiği

S.N.	Değişkenler	Gruplar	Min.	Max.	Ort.
1	Cinsiyet	Kadın	49	93	77,64
		Erkek	45	96	75,21
2	Mezun olunan ortaöğretim kurumu	Meslek Lis.	49	93	76,63
		Diğ. Lis.	45	96	76,42
3	Öğrenim görmekte olunan eğitim birimi	Ön lisans	51	96	78,58
		Lisans	45	92	75,00
		Y.Lisans	57	93	76,85
4	Öğrenim görülen sınıf	1.sınıf	45	94	75,49
		2.sınıf	49	96	75,83
		3.sınıf	50	90	79,26
		4.sınıf	65	90	77,73
5	Staj yapma durumu	Evet	47	96	77,27
		Hayır	45	94	75,72
6	Herhangi bir işte çalışma durumu	Evet	45	96	76,27
		Hayır	47	93	76,83
7	Etik eğitimi alma durumu	Evet	45	94	76,32
		Hayır	56	96	77,80
8	Eğitim görmekte olunan bölümden memnuniyet durumu	Evet	45	94	75,64
		Hayır	55	96	77,91
9	Muhasebe mesleğini tercih etme durumu	Evet	45	94	75,54
		Hayır	55	96	78,13
10	İlk Muhasebe, eğitimi alınan eğitim basamağı	Lise	49	93	77,26
		Ön lisans	51	96	79,21
		Lisans	45	92	74,25
		Y. Lisans	66	74	70

Makyavelizm puan hakkındaki analizler tamamlandıktan sonra, katılımcıların demografik özellikleri ile araştırmanın ölçeği aracılığıyla elde edilen önermelerin ortalama ve standart sapma değerleri, hipotezlere yönelik olarak ise parametrik analiz yöntemlerinden iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılması amacıyla t testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılması amacıyla da tek yönlü varyans (ANOVA) testi kullanılmıştır. Anova testi sonucunda farklılıkları belirlemek üzere tanımlayıcı Post-Hoc analizi olarak LSD yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo-3’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Independent T-Test’i sonucunda, cinsiyet değişkeni ile statü arzusu ($t=2,191$; $p=0,009<0,05$) ve diğerlerine güvensizlik ($t=2,229$; $p=0,029<0,05$) alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmakla birlikte; ahlaki yoksunluk ve kontrol arzusu alt

boyutları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca, Mach IV ölçeğın tamamı kapsamında yapılan T-test sonuçlarına göre yapılan analizde ($t=2,777$; $p=0,006<0,05$), cinsiyet değişkeni ile Makyavelizm düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiş olup, söz konusu sonuçlar öğrencilerin Makyavelizm puan analizi bulguları ile de desteklendiğinden; H1 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo- 3: Cinsiyet Değişkeni ile ilgili T- Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	t	p
1	Ahlaki Yoksunluk	Kadın	230	4,1696	0,79756	1,618	0,106
		Erkek	221	4,0480	0,79821		
2	Kontrol Arzusu	Kadın	230	2,9174	0,67494	1,781	0,076
		Erkek	221	2,8069	0,64034		
3	Statü Arzusu	Kadın	230	3,8489	0,86113	2,191	0,009
		Erkek	221	3,6437	1,11677		
4	Diğerlerine Güvensizlik	Kadın	230	3,3026	0,67461	2,229	0,029
		Erkek	221	3,1412	0,85598		
5	Ölçek Toplamı	Kadın	230	3,6030	0,53504	2,777	0,006
		Erkek	221	3,4511	0,62471		

Araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile öğrenim görmekte oldukları eğitim birimi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi Tablo-4’ de görülmektedir. Sonuçlar, öğrencilerin eğitim görmekte oldukları eğitim birimi değişkeni ile Makyavelizm faktör ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlılık bulunduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, lisans öğrencilerinin yüksek lisans öğrencilerinden, yüksek lisans öğrencilerinin ise ön lisans öğrencilerinden daha az Makyavelist kişiliğe sahip oldukları gözlenmiştir ($F=7,661$; $p=0,001<0,05$). Söz konusu sonuçlar öğrencilerin Makyavelizm puan analizi bulguları ile de desteklendiğinden; H3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo-4: Eğitim Görmekte Olunan Eğitim Birimi Değişkeni ile ilgili Anova Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	F	p
1	Ahlaki Yoksunluk	Ön lisans	168	4,2024	0,77691	3,554	0,029
		Lisans	255	4,0259	0,82316		
		Y. Lisans	28	4,3214	0,61183		
2	Kontrol Arzusu	Ön lisans	168	3,0317	0,73251	13,679	0,000
		Lisans	255	2,7255	0,58002		
		Y. Lisans	28	3,1071	0,59527		
3	Statü Arzusu	Ön lisans	168	3,9018	0,80373	5,203	0,006
		Lisans	255	3,6961	1,06079		
		Y. Lisans	28	3,3036	1,29163		
4	Diğerlerine Güvensizlik	Ön lisans	168	3,3583	0,66849	4,186	0,016
		Lisans	255	3,1388	0,82578		
		Y. Lisans	28	3,1857	0,75998		
5	Ölçek Toplamı	Ön lisans	168	3,6618	0,50309	7,661	0,001
		Lisans	255	3,4380	0,62295		
		Y. Lisans	28	3,5536	0,54717		

Araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonuçları Tablo-5’de görülmektedir. Test sonucunda, sınıf değişkeni ile ahlaki yoksunluk ($F=3,966$; $p=0,008<0,05$) ve statü arzusu ($F=6,317$; $p=0,000$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmakla birlikte, kontrol arzusu ve diğerlerine güvensizlik alt boyutları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca Mach IV ölçeğin tamamı kapsamında yapılan tek yönlü varyans testi sonuçlarına göre yapılan analizde ($F=3,183$; $p=0,024$), öğrenim görülen sınıf ile Makyavelizm düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu sonuçlar öğrencilerin Makyavelizm puan analizi bulguları ile desteklendiğinden, H4 kabul edilmiştir.

Tablo- 5: Sınıf Değişkeni ile ilgili Makyavelizm Ortalaması Anova Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	F	p
1	Ahlaki Yoksunluk	1.Sınıf	192	3,9948	0,83970	3,966	0,008
		2.Sınıf	126	4,0952	0,83358		
		3.Sınıf	61	4,3607	0,63332		
		4.Sınıf	72	4,2306	0,69660		
2	Kontrol Arzusu	1.Sınıf	192	2,8715	0,73612	1,746	0,157
		2.Sınıf	126	2,9339	0,64776		
		3.Sınıf	61	2,8689	0,50288		
		4.Sınıf	72	2,7130	0,56309		
3	Statü Arzusu	1.Sınıf	192	3,6003	0,99641	6,317	0,000
		2.Sınıf	126	3,6488	1,09095		
		3.Sınıf	61	4,0164	1,02049		
		4.Sınıf	72	4,0903	0,64773		
4	Diğerlerine Güvensizlik	1.Sınıf	192	3,2146	0,86744	1,543	0,203
		2.Sınıf	126	3,1349	0,74397		
		3.Sınıf	61	3,3869	0,66720		
		4.Sınıf	72	3,2639	0,60498		
5	Ölçek Toplamı	1.Sınıf	192	3,4684	0,63718	3,183	0,024
		2.Sınıf	126	3,4896	0,63854		
		3.Sınıf	61	3,7039	0,47652		
		4.Sınıf	72	3,6085	0,34917		

Araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile bölümden memnuniyet durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan T-Testi sonucu Tablo-6’da görülmektedir. Sonuçlar, incelenen öğrencilerin aynı bölümü isteme durumu değişkeni ile ahlaki yoksunluk ($t=2,887$; $p=0,004<0,05$) ve kontrol arzusu ($t=2,957$; $p=0,003<0,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlılık bulunduğunu göstermiştir. Test sonucu ve Makyavelizm puan analizi sonuçları birlikte değerlendirildiğinde H8 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo- 6: Öğrenim Görülen Bölümden Memnuniyet Değişkeni ile İlgili T- Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	t	p
1	Ahlaki Yoksunluk	Evet	290	4,0297	0,84367	2,887	0,004
		Hayır	161	4,2547	0,69173		
2	Kontrol Arzusu	Evet	290	2,7954	0,64460	2,957	0,003
		Hayır	161	2,9855	0,67118		
3	Statü Arzusu	Evet	290	3,7233	1,04812	0,715	0,475
		Hayır	161	3,7935	0,90466		
4	Diğerlerine Güvensizlik	Evet	290	3,1959	0,81795	1,020	0,308
		Hayır	161	3,2733	0,68180		
5	Ölçek toplamı	Evet	290	3,4778	0,63052	2,486	0,013
		Hayır	161	3,6200	0,48109		

Tablo-7’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile öğrencilerin eğitim hayatlarını tamamladıklarında “muhasabe” ile ilgili bir meslek alanı tercih edip etmeme değişkeni arasında anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan T-testi sonucunda, öğrencilerin eğitim hayatlarını tamamladığında “muhasabe” ile ilgili bir meslek alanı tercih edip etmeme değişkeni ile ahlaki yoksunluk ($t=2,671$; $p=0,008<0,05$) ve kontrol arzusu ($t=0,001$; $p=0,001<0,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Test sonucu ve Makyavelizm puan analizi sonuçları birlikte değerlendirildiğinde H9 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo- 7: Muhasebe ile ilgili Meslek Tercih Etme Durumu Değişkeni ile ilgili T- Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	T	p
1	Ahlaki Yoksunluk	Evet	292	4,0363	0,84050	2,671	0,008
		Hayır	159	4,2453	0,70006		
2	Kontrol Arzusu	Evet	292	2,7865	0,63836	3,386	0,001
		Hayır	159	3,0042	0,67712		
3	Statü Arzusu	Evet	292	3,7200	1,05750	0,815	0,415
		Hayır	159	3,8003	0,88177		
4	Diğerlerine Güvensizlik	Evet	292	3,1740	0,82845	1,851	0,065
		Hayır	159	3,3145	0,64923		
5	Ölçek toplamı	Evet	292	3,4713	0,62870	2,837	0,005
		Hayır	159	3,6336	0,47900		

Tablo-8’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin Makyavelist kişilik düzeyi ile ortaöğretimi de göz önünde bulundurarak ilk kez “muhasabe” dersi aldıkları eğitim basamağı değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaöğretimi de göz önünde bulundurarak ilk kez “muhasabe” eğitimi alınan eğitim basamağı değişkeni ile Makyavelizm

faktör ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlılık bulunmuş ($F=9,459$; $p=0,000<05$) olup, H_{10} hipotezi kabul edilmiştir.

Katılımcıların ilk kez muhasebe dersi aldıkları eğitim birimi, aynı zamanda öğrencilerin ne kadar uzun süredir muhasebe bilgisine aşına olduklarını göstermektedir. İlk kez ortaöğretimde muhasebe dersi alan katılımcılar ön lisans öğrencileri hariç diğer yükseköğretim basamaklarında (lisans ve yüksek lisans) muhasebe dersi alan öğrencilerden daha yüksek Makyavelizm skoru ortaya koymuştur. Ölçek toplamında ve ayrı ayrı alt boyutlar üzerinde değerlendirme yapıldığında, ilk kez muhasebe dersi ile ön lisans eğitimi sırasında karşılaşan öğrencilerin daha yüksek makyavelist kişilik özelliğine sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Tablo- 8:“Muhasebe” Eğitimi Alınan Eğitim Basamağı Değişkeni ile ilgili Anova Testi

Fak.No	Faktörler	Grup	N	ORT	SS	F	p
1	Ahlaki Yoksunluk	Lise	73	3,9949	0,77590	3,337	0,019
		Ön lisans	160	4,2727	0,72556		
		Lisans	216	4,0370	0,84552		
		Y. Lisans	2	4,0000	0,00000		
2	Kontrol Arzusu	Lise	73	2,9241	0,64483	7,254	0,000
		Ön lisans	160	3,0325	0,74756		
		Lisans	216	2,7207	0,56574		
		Y. Lisans	2	2,8333	0,23570		
3	Statü Arzusu	Lise	73	3,7943	0,83949	4,526	0,004
		Ön lisans	160	3,9269	0,77645		
		Lisans	216	3,6181	1,15208		
		Y. Lisans	2	2,2500	1,76777		
4	Diğerlerine Güvensizlik	Lise	73	3,4253	0,69013	9,981	0,000
		Ön lisans	160	3,4026	0,66940		
		Lisans	216	3,0241	0,82325		
		Y. Lisans	2	3,0000	0,28284		
5	Ölçek Toplamı	Lise	73	3,5791	0,55150	9,459	0,000
		Ön lisans	160	3,7009	0,47722		
		Lisans	216	3,3909	0,64397		
		Y. Lisans	2	3,1250	0,35355		

Sonuç olarak gerçekleştirilen Makyavelizm puan ve test istatistikleri ışığında araştırma hipotezlerinden; H_1 , H_3 , H_4 , H_8 , H_9 ve H_{10} kabul edilmiştir. Sayılan hipotezler dışında kalan diğer hipotezler hakkında istatistiki olarak anlamlı sonuçlar elde edilemediğinden, H_2 , H_5 , H_6 , H_7 reddedilmiştir.

Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyeti, öğrenim gördükleri eğitim birimi, öğrenim görmekte oldukları sınıf, muhasebe bilgisine aşına oldukları süre, öğrenim görmekte olduğu bölümden memnuniyet ve gelecekte muhasebe ile ilgili meslek tercih etme değişkenleri

ile Makyavelizm arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Diğer taraftan mezun olunan orta öğretim kurumu, etik eğitimi almış olmak, staj yapmış olmak ve herhangi bir işte çalışmış olmak değişkenleri ile Makyavelizm arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

5. SONUÇ

DeAngelo (1981)'ya göre muhasebe de denetim kalitesi, denetçinin kişiliği ve bağımsızlığı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle denetim ve muhasebe meslek elemanlarının kişilik özellikleri bağımsızlıklarını, bağımsızlıkları ise gerçekleştirdikleri muhasebe işlemlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini temin etmektedir. Bu açıdan bakıldığında muhasebe meslek elemanlarının kişilik özellikleri, muhasebe meslek alanı için önemli bir araştırma konusunu oluşturmaktadır. 2000'lerin başlarında gerçekleşen finansal skandallar ve bunların olumsuz küresel sonuçları; muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken gösterdikleri ahlaki, etik ve doğru davranışların ne kadar önemli olduğunu, söz konusu davranışların aksi sergilenmesi halinde yaşanacak olumsuzlukları açıkça ortaya koymuştur. 2002 yılında yayımlanan Sarbanes Oxley Yasası (SOX) ve beraberinde getirilen önlemlerin muhasebe ve denetim alanındaki etik dışı davranışları önlemeye yeterli olmadığı yeni etik ihlalleri içeren skandallar aracılığıyla görülmektedir. Dört büyük denetim şirketinden biri olan KPMG'nin, 2015-2017 yılları arasında, ABD Kamu Gözetimi Kurumu (PCAOB) tarafından gerçekleştirilen iç teftiş sorularını gizlice ele geçirerek, ilgili tüm personeline bu soru ve cevaplarını dağıtması ve bu süreçte hiçbir çalışanın bu durumu ihbar etmemesi, muhasebe ve denetim meslek gruplarında çalışanların etik dışı davranışlarının araştırılmasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Meslek mensuplarının kişilik özellikleri arasında birçok etik/ etik dışı kavram bulunmakla birlikte, Makyavelizm başarıya götüren her yol mübahtır, anlayışıyla dikkat çekmektedir. Bu suretle, gelecekte muhasebe mesleğini icra etmesi muhtemel yükseköğretim öğrencileri üzerinde makyavelist kişilik düzeyinin ölçülmesi bu düzeyin öğrencilerin bir takım demografik özellikleri ile ilişkisi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve ilgili meslek yüksekokulları öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada iki aşamalı olarak öğrencilerin Makyavelizm düzeyleri ve bu düzeylerin bir takım demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. İlk olarak literatürde (Christie ve Geis, 1970; Wakefield, 2006; Roodposhti vd., 2012) kullanıldığı üzere Makyavelizm puanı hesaplanmıştır.

İkinci olarak, istatistiki analiz yöntemlerinden T-testi ve Anova testleri kullanılarak, Makyavelizmin alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Analiz sonuçları; kadın katılımcıların (beklenenin aksine), erkek katılımcılardan; ön lisans öğrencilerinin, lisans

öğrencilerinden; üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, bir ve ikinci sınıf öğrencilerden; muhasebe bilgisine daha uzun zamandır aşına olan öğrencilerin muhasebe bilgisi ile yükseköğretimde tanışmış öğrencilerden; ön lisans öğrencilerinin lisans öğrencilerinden; kayıtlı olduğu bölümden memnun olmayan öğrencilerin, memnun olan öğrencilerden ve son olarak muhasebe ile ilgili bir meslek seçmek konusunda (şimdilik) kararını olumlu yönde vermiş olan öğrencilerin, olumsuz tercih belirten öğrencilere göre daha **yüksek** düzeyde Makyavelist kişilik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçları, öğrencilerin muhasebe bilgisine aşına oldukları sürenin uzunluğu ve yine öğrencileri teorik etik eğitimlerine tabi tutmak, muhasebe meslek etiği bilincinin oluşmasına ve gelecekte istihdama katıldıklarında, Makyavelizm başta olmak üzere, meslek etiği ile çelişen hususlarda doğru karar vermelerine yeterli gelmediğini ortaya koymaktadır. Özellikle ön lisans öğrencilerin hemen her alt boyutta en yüksek Makyavelizm puanı almış olmaları, meslek yüksekokullarında verilen mesleki eğitimin ve mesleki etik eğitimlerinin etkinliğinin yeniden gözden geçirilmesi konusunda ipucu vermektedir. Tarafımızca yapılan değerlendirmede, meslek yüksekokullarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin gelecek kaygıları, Makyavelizm gibi amaca götüren yolda etik dışı davranışlar ortaya koymalarının bir başka nedeni olarak düşünülmelidir.

Araştırma sonuçları, gelecekte muhasebe mesleğini icra etme ihtimali olan potansiyel meslek adaylarının etik algılarının yükseltilmesi, Makyavelizm gibi kişisel çıkarları ön planda tutan değerlere daha uzak mesafede konumlanmaları, meslek ahlakı hakkında daha doğru davranış biçimlerini edinmeleri ve gelecekte daha etik düşünce ve davranış şekline sahip meslek elemanları yetiştirilmesi açısından hem ortaöğretimde hem de yükseköğretimde daha etkili yöntemler bulunması yönünde işaretler taşımaktadır.

Son olarak, kısıtlı bir örneklem ile elde edilmiş olsalarda araştırma bulgu ve sonuçları; mesleki eğitim/ meslek etiği kavramlarının ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinin tümünde daha etkili bir şekilde ele alınması; etik öğretiler konusunda daha yetkin değerler kazandırılması ve eğitimcilere düşen görevlerin yeniden gözden geçirilmesi hususlarının üzerinde önemle durulması gerektiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Bal, H. (2001). Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi*, Isparta: SDÜ Yayın (20), 31
- Christie, R. ve Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.

- Dahling, J. J., Whitaker, B. G. ve Levy, P. E. (2009). The development and validation of a new Machiavellianism scale. *Journal of Management*, (35)(2), 223-225.
- Dalton, D., Radtke, R. R. (2013). The joint effects of Machiavellianism and ethical environment on whistle-blowing. *Journal Business Ethic.* (117), 153-154.
- DeAngelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, (3)(1), 167- 175.
- Elmacı, O., Tutkavul, K. (2017). Muhasebe eğitiminin akreditasyonunda stratejik yol haritası: Kaynak tabanlı bir model önerisi ve gerçekleştirme koşulları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, (4)(10), 133-134.
- Güney, S., Mandacı, G. (2009). Makyavelizm ve etik algısı ilişkileri: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27)(2), 83-104.
- Güven, İ. F. (2019). Makyavelizm ve dindarlık ilişkisi. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Jones, D. N., Paulhus, D. L. (2009). Machiavellianism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior*. New York: The Guilford Press. 94.
- Kara, H. (2016). Makyavelist değerlerin yönetici olmak isteyen öğrenciler üzerindeki etkisinin araştırılması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (12)(29), 125-139.
- Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın, 405.
- Kessler, S., Bandelli, A., Spector, P., Borman, W., Nelson, C., Penney, L. (2010). Re-examining Machiavelli: A three-dimension model of Machiavellianism in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, (40)(8), 1871.
- Kutluk, A. F., Çavuşoğlu, K. (2018). A research about measuring ethical tendencies by Machiavellianism and discussing its impact on ethical choices in accounting and auditing field. *Prestige International Journal of Management & IT- Sanchayan: Gwalior*, (7)(2), 1-17.
- Roodpooshti, F. R., Nikoomaram, H., Mahfoozi, G. (2012). Machiavellianism and accountants ethical approach: Evidence from Iran. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, (2)(10), 10576-10581.
- Sungur, S. A. (2017). Siyasal bilgiler öğrencilerinin makyavelist eğilimlerini belirlemeye yönelik araştırma. *Electronic Journal of Social Sciences*, (16)(63), 1361- 1370.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.

- Tuna, M., Yeşiltaş, M. (2013). Liderliğin etik boyutu: Etik liderliğin otel işletmelerindeki işgörenler tarafından algılanması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, (5)(3), 134.
- Uçkun, G., Üzüm, B., Uçkun S. (2018). Narsist kişiliğin Makyavelist davranışlara etkisi: Kocaeli Üniversitesi özel güvenlik öğrencileri örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20)(2), 139-154.
- Ülbeği, İ. D. (2016). Makyavelizm ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25)(2), 89-100.
- Wakefield, Robin L. (2008). Accounting and Machiavellianism. *Behavioral Research in Accounting*, (20)(1), 115-129.